

14. sešit

VYKOUPENÍ V MINULOSTI -

OČEKÁVANÁ SPÁSA V BUDOUCNOSTI

D o v r š e n í s p á s y v K r i s t u .

Úvod;

"Nikdy člověk nenalezl v životě dosti lásky, pravdy, svobody, krásy, do broty a radosti,- a nikdy sám toho všeho dost nedal. Vždycky zbývá dosti touhy po novém "zítřku". Člověk se nespokojí se žádnou konečnou hranicí. V tom spočívá nejsilnější hnací pero pro každý život a pro každý pokrok; žijeme směrem k tomu, co je svrchované, absolutní a absolutně platné". - Těmito větami začíná poslední kapitola Holandského katechismu, nazvaná "gesta k dovršení".

Jistěže má Holandský katechismus v tomto pravdu; nikdy člověk nenalezl v tomto životě dosti lásky a nikdy jí dosti nedal. A přece jako křesťané víme, že my lidé jsme našli dost lásky, poněvadž jeden nám daroval dost lásky; Ježíš Kristus. všechna naše touha, všechno naše snažení po novém zítřku nevztahuje ruce po utopické budoucnosti, po které bychom jen blouznivě toužili, kterou bychom však ani nemohli popsat. My křesťané víme, po čem toužíme; po společenství s tím, který už přišel, abychom měli život a lásku,- a který opět přijde, aby všechno k sobě přitáhl.

Na stránkách, které následují, chceme uvažovat o této události, o naší naději v tuto událost. Mnohé z poselství o křesťanském očekávání patrně dnes pro nás ztratilo své fascinující, vzrušující napětí; ztratilo to pro naše tradiční neporozumění, pro chybné výklady biblických výpovědí. Někdy nás tyto věci dokonce tíží jako břímě, jako bizarní báje. Tím potřebnější je zamyslet se nad tím, co nám Kristus řekl o dovršení světa a člověka, co tedy my křesťané máme říci světu, aby neztrácel naději a radost vzhledem k budoucnosti.

OBSAH.

1. VYKOUPENÍ V MINULOSTI A OČEKÁVANÁ SPÁSA V BUDOUCNOSTI.
 - 1.1 S v r c h o v a n á (nepřekonatelná) s p á s a v K r i s t u
 - 1.11 stará smlouva (starozákonní) - zaslíbení budoucnosti.
 - 1.12 Nová smlouva - vyplnění zaslíbení.
 - 1.13 vyplnění v Kristu - jako nové zaslíbení.
 - 1.2 S k u t e č n o s t s p á s y a z k u š e n o s t (zakoušení) o p a k u .
 - 1.21 Napětí mezi spásou, v kterou se věří - a mezi opakem či nedostatkem záchrany, spásy, jak se v praxi zakouší...
 - 1.22 Napětí mezi spásou, která už přišla a spásou budoucí.
 - 1.3 K ř e s t ě a n s k á e x i s t e n c e v e s c h a - t o l o g i c k é m n a p ě t í .
 - 1.31 Eschatologická otázka.
 - 1.32 pokus o řešení.
 - 1.33 víra ve splnění v naději na dovršení.
2. K R I S T U S - O Č E K Á V A N Á S P Á S A .
 - 2.1 K ř e s t ě a n s k á v í r a j a k o i n f o r m a - c e o b u d o u c n o s t i .
 - 2.11 Křesťanské poselství o dovršení; žádný popis budoucnosti.
 - 2.12 Křesťanské poselství o dovršení; důvěra v budoucnost, plynoucí z křesťanské víry, z víry v Krista.
 - 2.2 V ý z n a m K r i s t o v y u d á l o s t i j a k o p o h l e d n a u d á l o s t i p ř i d o v r š e n í .
 - 2.21 poselství o dovršení; poselství v obraze a v podobenství.
 - 2.22 poselství o dovršení ve světle Kristovy události.
 - 2.23 Úloha; Události z konce času a dovršení spásy v učení církve
 - 2.24 Konečné události jakožto účinek Kristovy události;
 - ... smrt jako umírání s Kristem
 - ... soud jako rozhodnutí před tváří Kristovou
 - ... vzkříšení jako podíl na životě Kristově
 - 2.25 Spojení s Kristem - základ křesťanské naděje.
 - 2.3 K ř e s t ě a n m e z i m i n u l o s t í a b u d o u c n o s t í .
 - 2.31 Mezi minulostí a budoucností postavení; abychom se osvěčili
 - 2.32 Mezi minulostí a budoucností postavení; zmocnění k důvěře.

2.4 D o v r š e n í s p á s y a l i d s k é p ř e d s t a v y o č a s e .

- 2.41 Člověk je vázán na prostor a čas.
- 2.42 Boží spása - v časoprostorové představě.
- 2.43 Prostor a čas - vylomeny z veřejí Boží spásou.

3. V Í R A V B U D O U C N O S T A Ú L O H A K Ř E Š T Ā N Ů V Z H L E D E M K E S V Ě T U .

3.1 p o s t a v e n í p r o b l é m u .

- 3.11 Otázka ohledně budoucnosti - základní otázka naší doby, našeho času.
- 3.12 Je budoucnost darem Božím nebo dílem člověka?
- 3.13 Existuje křesťanský příspěvek k utvoření budoucnosti?
- 3.14 Křesťanský pohled na budoucnost a dnešní návrhy ohledně budoucnosti; společné struktury.
- 3.15 Otázka po budoucnosti - otázka po křesťanské odpovědi.

3.2 T r a d i č n í p o k u s y o ř e š e n í .

- 3.21 Boží dar spásy a lidské působení; problém v proměně času.
- 3.22 Dvě významné představy;
 - ... lidská činnost jako zásluha pro onen život
 - ... lidský úspěch jako znamení vyvolení k transcendentní (budoucí) spáse.

3.3 N o v é p o k u s y t h e o l o g . c h á p á n í .

- 3.31 Boží dovršení spásy a lidské snažení ohledně budoucnosti; rozdílné okruhy.
- 3.32 Boží dovršení spásy a lidské snažení ohledně budoucnosti; vzájemně se pronikající skutečnosti;
 - ... vzrůst kosmického Krista ve vývoji světa
 - ... Boží spasitelné působení ve snaze o zlidštění
 - ... nitrosvětské snažení ohledně budoucnosti jako výraz křesťanského poselství o dovršení.
- 3.33 Boží dovršení spásy a lidské snahy o budoucnost; v myšlení rozdílné, v Bohu sjednocené...

3.34 Úlohy.

3.4. J e d n á n í k ř e š t Ā n a t v á ř í v t v á ř B o ž í m u t a j e m s t v í .

1. VYKOUPENÍ V MINULOSTI - A OČEKÁVANÁ SPÁSA V BUDOUCNOSTI.

1.11 S v r o h o v a n á (nepřekonatelná) s p á s a v K r i s t u.

1.11 stará smlouva (starozákonní) - zaslíbení budoucnosti.

předcházející kursy (11,12 a 13) ukázaly dostatečně, jak celá starozákonní doba byla ve stálém pohybu směrem k větší budoucnosti. Ještě dříve než velcí proroci učinili toto zaslíbení spásy tématem svých kázání, byli si věřící vědomi, že všechna záchrana, která se stala už dříve, každý Boží čin, ukazuje k budoucnosti ještě větší, k dovršení. ve starozákonních spisech se předkládají vedle sebe četné rozličné způsoby, kterými se tato přislíbení vyplňují. připomeňme si ještě jednou očekávání budoucnosti v Izraeli třemi texty, o kterých již byla řeč v kursu 12:

N o v á s m l o u v a .

"Ejhle, blíží se dni, praví Jahve (Hospodin), kdy s domem Izraele i s domem Judy sjednám smlouvu. Nebude to smlouva, jakou jsem sjednal s jejich otci onoho dne, kdy jsem je vzal za ruku a vyvedl z Egypské země. Oni to byli, kteří tu smlouvu se mnou zrušili. Za to jsem je odmítl. Ejhle, jaká bude smlouva, kterou sjednám s domem Izraelovým, až přijdou ony dny, - praví Jahve: - svůj zákon vložím do jejich nitra a napíšu jej do jejich srdcí. Bůdu jejich Bohem a budou mým národem. Všichni mne budou znáti, velcí i malí. Odpustím jim viny a nebudu vzpomínat na jejich hříchy." /Jer 31,31-34/.

N o v é s r d c e .

"A pokropím vás očištnou vodou a očištíte se; očištím vás ode všech vašich nečistot a ode všech vašich bůžků. A dám vám nové srdce. A dám vám nového ducha do vašeho nitra, odklidím kamenné srdce z vašeho těla a dám vám srdce z masa. Dám svého ducha do vašeho nitra a způsobím, abyste kráčeli podle mých příkazů a dbali na má práva a podle nich jednali. A budete sídliti v zemi, kterou jsem daroval vašim otcům, a budete mým lidem a já budu vašim Bohem" /Ezech 36,25-28/.

N o v é s t v o ř e n í .

"... nebesa vytvářím nová a zemi novou, nevzpomeneš na to, co minulo, na mysl nevstoupí to. Radost bude vládnout věčná z tvůrčího díla mého; Jerusaleém přetvořím na ples, lid jeho na jásot. v Jerusaleému jásati budou, veselit se s lidem svým, nebude možno v budoucnu v něm slyšet ston ani pláč" /Iz 65, 17-19/.

všem těmto přislíbením spásy je společný mchutný pohyb směrem k budoucnosti, k očekávání záchrany, spásy.

1.12 Nová smlouva - vyplnění zaslíbení.

v Novém zákoně jsou tato různá zaslíbení starého zákona

spojena dohromady jako spojnou čočkou v jednom ohnisku, v osobě Ježíše Krista. V něm a skrze něho nacházejí různé náčrty budoucnosti - pocházející z minulosti - své konečné vyplnění. I když autoři Nového zákona vykládají různým způsobem, co se v Kristu stalo, souhlasí v jednom: spása - ve starém zákoně očekávaná - je zde. V Kristu Ježíši je zaslíbení splněno... ke všem zaslíbením Božím, kolik jich jest, zní v něm (t.j. v Kristu) "ano". proto i skrze něho zní naše "amen" k slávě Bohu skrze nás." (2 Kor 1,20).

Úloha.

dáváme vám tři různé texty z Nového zákona, který mluví o tom, co se stalo skrze Ježíše Krista; Jan 3,16-18; Gal 4,4-7; Žid 1,1-3. pokuste se zodpovědět tyto otázky:

1. jaká víra a jaké vyznání jsou společné těmto třem textům?
2. v jakých rozličných obrazech a představách je tato společná víra vyjádřena?
3. čtete ve spojení s těmito otázkami ještě jednou místo z kursu. /5/2.32/

1.13 vyplnění v Kristu jako nové zaslíbení.

pro nás, kteří žijeme téměř 2000 let po Kristu, plynou z toho dvě naléhavé otázky; co my máme co dělat s událostí spásy z tehdejší doby? - a; co pro nás ještě znamená budoucnost, když rozhodující událost dějin leží již v minulosti?

zkusmě si poslechnout na tuto otázku odpovědi nejprve z Nového zákona.

1. podle novozákonního chápání není Kristova událost pouze j e d n a z mnohých důležitých událostí dějin. v Novém zákoně se nejedná pouze o to, že se skrze Krista splnila očekávání jednoho národa, nejedná se tedy pouze o událost významnou pro tehdejší současníky, ale o centrální událost dějin, lidstva, světa vůbec. spásitelský čin Kristův ve smrti a vzkříšení je pro všechny lidi všech dob svrchovaný spásitelský čin Boží. dovršení člověka ve společenství s Bohem, umožněné skrze Ježíše Krista, je to nejvyšší, co člověka může potkat.

Mnoha obraty popisuje Nový zákon tuto spásu... Mluví o tom, že "je nám dán duch Boží" /Řím 5,5/, že máme "pokoj s Bohem" /Řím 5,1/ a ducha "synovství" /Gal 4,6/, že jsme "dědici Božími a spoludědici Kristovými" /Řím 8,17/, že jsme znovuzrozeni z vody a z ducha sv." /Jan 3,5/, že On svým dává život věčný

/Jan 6,59/ a že oni "nezahynou na věky"/Jan 10,28/, že Otec nás má rád a posílá pomocníka /Jan 14,26/. Všechny tyto výpovědi svým způsobem popisují spásu, která je jednou provždy uskutečněna v Kristu.

2. Když ale je tomu tak, pak z toho plyne specificky křesťanský postoj k budoucnosti. Tak trochu zostřeně bychom mohli říci: každá lidská budoucnost spočívá na minulosti. Je to minulost, která však jen tak jednoduše neminula, ale dnes je tak dějinně významná a mocná jako včera a zítra. "Ježíš Kristus týž včera, dnes i na věky." /Žid 13,8/ Úloha dneška pro křesťana tedy spočívá v tom, aby svou budoucnost chápal s hlediska Kristovy události, která se stala v minulosti, aby ji tak přijal, protože už od Krista je tak založena..., a aby ji - tu budoucnost- podle Kristovy vůle utvářel, poněvadž on je pánem této budoucnosti. Tak jako podle chápání Nového zákona všechno dění ve starém zákoně je zaměřeno na Krista, tak je třeba v Novém zákoně všechno vidět od Krista, podle Krista, se strany Kristovy.

Tato perspektiva je hezky shrnuta už v našem kalendáři; zrození Ježíše Krista je centrální událost, od které a ke které se počítají léta (se zřetelem na malou přesnost, které se dopustil římský učenec a opat pionsyius Exiguus, když v 6.stol. zpětně vypočítával podle skromných údajů evangelií a ve spleti různých starověkých ér narození Ježíše Krista.(pozn.překl.)

Od Ježíše Krista jsou lidé vykoupeni a celý jejich život, (počítání tohoto života) dostává obsah a smysl z hlediska tohoto vykoupení.

1.2 S k u t e č n o - s t s p á s y a z k u š e n o s t j e j í h o o p a k u .

Zdá se však, že v protikladu ke svědectví Nového zákona o spáse, která přišla v Kristu a proniká celými dějinami, stojí zkušenosti, které musí v týchž dějinách činit lidé, /také/ i křesťané; zkušenosti o opaku záchrany, o utrpení a selhávání.

Když přihlédneme blíže, vidíme, že takové zkušenosti se nacházejí i v samotném písmu sv.; ono ví, že vedle sebe, ba proti sobě stojí v dějinách spása a opak spásy, i v dějinách po Kristu.

Ovšem jednotliví novozákonní autoři různým způsobem akcentují to, že vedle sebe existují spása a její nedostatek či opak. Tak jedni mluví spíše a s důrazem o tom, že spása již přišla, druzí spíše /mluví/ o tom, že dovršení spásy ještě očekáváme...

1.21 Napětí mezi spásou, v kterou věříme, a mezi nedostatkem spásy, jak se v praxi zakouší...

Jaké jsou tedy zkušenosti, které - jak se zdá - stojí v rozporu se svědectvím, že spása již je zde v Kristu?

1. přes všechny snahy ne přestávají na světě hlad a války. Nikdo není ušetřen zkušeností vlastní osobní viny a nedokonalosti. Každý se vidí postaven tváří v tvář nemoci a smrti.
2. ~~Nedá~~ se dokázat rozhodnými a všem lidem zřejmými důvody, že Kristem se všechno stalo jinačím a novým. Zjevení Boží (tedy učení Kristovo, písmo sv., uchované a v tradici Církve/pozn. překl.) nedává jednoduše přímé, rozhodné /a líbivé/ odpovědi na všechny otázky lidského rozumu. Také blízkost Boží spásy - ve víře zakoušená - je napadána neznalostí, pochybností, ba i nevěrou samou.
3. Mnozí lidé, křesťany nevyjímajíc, jsou /často/ v životní situaci, kdy je ovládá touha po změně, otázka po vykoupení, očekávání lepší budoucnosti, „zajisté, člověk dnes zakouší též něco jiného než nedostatek či opak "spásy". Nezištná služba, úcta k lidské důstojnosti, péče o staré, nemocné, invalidní lidi a mnohé jiné, to vše vnímáme jako něco velmi pozitivního a věřící člověk si to může vykládat jako "znamení spásy". Ale jak již bylo řečeno, souvislost takových pozitivních směrů a částí vývoje se spasitelským činem Božím není jen tak jednoduše zřejmá a viditelná, i když např. za poznání a uznání osobní důstojnosti člověka, ba snad i za mnohé impulsy k technickému ovládnutí přírody je třeba vděčit křesťanskému duchu.

přímo uchopitelný a dějinně prokazatelný se zdá jen teh pokrok, který působí lidé sami. Zdá se, že jen od lidí záviší, zda se dá očekávat lepší budoucnost.

vším tím se však nějak problematizuje křesťanské tvrzení o vykoupení již dosaženém.

1.22 Napětí mezi spásou, která přišla - a spásou budoucí...

Podobná problematika se nachází již v Novém zákoně. Na jedné straně se zdůrazňuje: Spása je již zde, vykoupení se již uskutečnilo. Na druhé straně naproti tomu též ve spásu teprve doufáme jako ve skutečnost budoucí, ke které člověk a svět směřují, ke které jsou teprve na cestě, podobně jako lid starozákonní smlouvy věděl, že je teprve na cestě.

Už u Pavla je vypracován a vyjádřen tento dvojitý pohled: "Když jsme tedy byli ospravedlněni z víry, máme pokoj s Bohem skrze našeho pána Ježíše Krista. Skrze něho se nám dostalo i přístupu k této milosti, v níž stojíme a chlubíme se nadějí v Božskou slávu. Ale nejen to, ale chlubíme se i trápením, vždyť víme, že trápení působí trpělivost, trpělivost působí osvědčenost, osvědčenost nadějí; naděje pak neklame, poněvadž Boží láska jest rozlita v našich srdcích skrze ducha svatého, jenž nám byl dán." (Řím 5,1-5) Oboje tedy platí; svrchovaná (nepřekonatelná) spása, která nám dala mír s Bohem, jeho lásku a ducha sv., a při tom trvání rozličného druhu tísně, trpělivost, osvěcení a naděje.

Dynamika otevřená budoucnosti staré smlouvy nedošla tedy klidu v novozákonní době, má dokonce ještě naléhavější charakter. Různé a rozdílné perspektivy Nového zákona - spása, která již přišla - a která ještě nedošla - se nedají uvést na společného jmenovatele, ale ve svém spojení plném napětí tvoří jediné poselství písmá. Celým Novým zákonem se vine "eschatologická otázka", tedy otázka, jak spása, která již přišla, může být ještě spásou budoucí, - a jak spása budoucí je již přítomností.

1.3 Křesťanská existence v eschatologickém napětí.

"Eschatologická otázka" je tedy tak stará jako celé křesťanství. V průběhu staletí však byla různě zdůrazňována. Především s počátkem středověku posunul se zájem do budoucnosti dějin světa a celého lidstva silněji na "poslední věci" jednotlivého člověka; na smrt, individuální soud, blaženost nebo zavržení. A zároveň byla zřejmá tendence položit rovnítko mezi církví a dovršeným božím královstvím na této zemi. Odezíráme-li od příležitostně se vynořujících eschatologických hnutí, která očekávala vpád nové spasitelné doby a toužila po tom, vidíme, že staré očekávání budoucího dovršení celého světa zůstávalo znatelné jen ve slabých obrysech. V novější době jsme tuto starou otázku objevili v jejím rozhodujícím významu a poznali jsme, že patří k jádru celého křesťanství.

1.31 Eschatologická otázka.

Eschatologická otázka, která se klade křesťanské víře, se dá formulovat z dvojího hlediska, z dvojí strany; jestliže bereme vážně novozákonní svědectví, že vykoupení v Kristu se již uskutečnilo, k čemu ještě očekávání směrem do budoucnosti? Jestliže však bereme vážně dějinné zkušenosti stále ještě zbývajících nedostatků spásy a zároveň bibliické výpovědi o dovr-

šení spásy, která ještě beze zbytku nedošla, pak je zde otázka, jakou cenu a jaký význam má spasitelský čin Kristův; jakou účinnost má hic et nunc, t.j. zde a nyní pro nás?

1.32 pokus o řešení.

Teologie minulých desetiletí se pokoušela o řešení problému různými náběhy. Jejich teorie, které se pokoušejí vycházet z biblického podkladu, jsou vysvětlovány pokusy křesťanské víry a každá má v sobě něco správného, nějakou správnou výpověď. ovšem žádný tento pokus nemůže vyčerpat a uchopit celý problém, protože Boží spása a její příchod převyšují lidské chápání a mohou být chápány jen v určité aproximaci, v určitém přiblížení.

Jako příklad budiž zde načrtnut "dějinně - spasitelský" pokus o řešení:

Také spása, která přišla v Kristu, má své dějiny. Musí se rozvíjet v dějinách a tak dosáhnout svého dovršení. (srv. kurs 5/5.32) tyto dějiny vytvářejí jedinečnou, do budoucnosti směřující linii - směrem k velkému cíli ovšem. Mají dva markantní mezníky; dějinnou Kristovu událost - a perusii.

perusie, - z řeckého; doslova; přítomnost, příchod. Míněn je opětovný příchod Kristův v "poslední den", případně dovršení Kristovy události v dějinách světa a spásy.

vlastní bod obratu dějin je dán Ježíšem Kristem. Ale jeho vykoupení je zde jakoby v seménku, v jádru; chce a musí dále růsti a zráti směrem k budoucnosti, kde Kristova někdejší událost dosáhne konečného a všestranného dovršení.

Evangelický teolog Oscar Cullmann (nar. 1902) uvádá jako přirovnání příklad z válečného dění; "Rozhodující bitva může být vybojována již v časně fázi té či oné války, a přece válka pokračuje ještě dlouho dál... I když mnozí snad ještě nepoznali rozhodující nosnost oné bitvy, ona přece znamená už vítězství. Ale válku je třeba ještě vést na neurčitou dobu dál až k victory Day, - až ke dni vítězství. A to je přece právě postavení, ve kterém se nachází Nový zákon v důsledku svého poznání nového dělení času; zjevení Boží spočívá ve zvěstování, že událost na kříži s následujícím vzkříšením je už ona vybojovaná rozhodná bitva." (O. Cullmann, Kristus a čas, Zúrich, 3. vyd. r. 1962).

podle toho žijeme v "jakémsi mezidobí", v čase mezi vykoupením, které se stalo v Kristu, - a mezi dosud neuskutečněným dovršením tohoto vykoupení v perusii. přítomná situace lidstva je vyznačena paradoxně znějícím protikladem onoho "žij" a; "ještě ne". Tak se vysvětluje napětí, ve kterém žijeme; je to napětí mezi spásou, která se už stala, a mezi stále ještě zakoušeným "nedostatkem" spásy a očekávaným dovršením.

podle tohoto náčrtku jistě chápeme, že dějiny spásy až po své dovršení jsou již zahrnuty ve svém počátku t.j. v Kristově události. Z toho také je vidět, že napětí mezi "již" a "ještě ne" se dá a může chápat se jako nesmiřitelný protiklad, ale jako něco smysluplného... Na druhé straně však je nebezpečí, že bychom se dívali na dějiny spásy jen jako na organický, samočinný, automaticky existující a probíhající proces růstu, jehož stadia by se tedy dala určit, vypočítávat. Pak by však dějiny spásy nebyly závislé od stále nového božího působení a od jeho přijetí, s v o b o d n é h o přijetí lidmi. A nadto by se konečné dovršení jen těžko mohlo chápat jako "nový" božský dovršující čin.

1.33 víra ve splnění v naději na dovršení.

Ať se jakkoliv vykládá eschatologická otázka, jedno je jisté; křesťan má a musí v tomto napětí žít. ve víře má být věrný někdejší a jedinečné Kristově události. Touto vírou se zároveň musí dát vést k naději, že se spása jednou dovrší a plně zjeví. ve víře a v naději musí žít a vědět, že jeho přítomnost je určována - přes všechny zakoušený nedostatek či opak dobra a spásy - spásyplnou minulostí a spásu přinášející budoucností - že tedy také je - ať skrytě - plná spásy.

Trvá tedy zatím protiklad; jsme vykoupeni, a "také ještě ne". Boží království je zde - a přece ještě teprve přijde; jsme omilostněni, - a přece ještě hříšníci. Oboje je nyní správné, ale jen obojí dohromady, společně. Jen tam, kde se tento vztah napětí vidí a vydrží, zachová se křesťanská zvěst nezkrácená.

2. KRISTUS, OČEKÁVANÁ SPÁSA.

2.1 Křesťanská víra jako informace o budoucnosti?

2.11 Křesťanská zvěst o dovršení; není to žádný popis budoucnosti..

Otázky ohledně budoucnosti, otázky o smyslu a cíli bytí, o smrti a o tom, co po ní následuje, jsou centrální otázky všech lidí. Nelze jim utéci, že se někdo snaží je zatlačit třeba aktivitou nebo lhostejností. Ale také ani budoucnostní návrhy moderních světonázorových systémů se nezdají schopné dát definitivně uspokojující odpověď; když totiž navrhují utopistické obrazy bu-

doucnosti, zapomínají, že nejvyšší dovršení a spása života nejsou jednoduše a úplně manipulovatelné lidmi, ale mohou být pouze přijaty. Patří k službě křesťanů, k službě "půdobií vystřízlivění", zastávce ideologií ráje zde na zemi přistřikovat k faktu, že poslední a nejvyšší smysl všeho bytí není v dispoziční moci člověka, že tedy stav budoucího naplnění nemůže být předem beze zbytku popsán a naplánován.

To však platí z určitého hlediska i pro křesťany. Chybně bychom rozuměli Božímu zjevení o dovršení, kdybychom od něho čekali informace a detailní poučení, jak bude tato budoucnost probíhat, takže by Boží zjevení mělo uspokojovat naši "eschatologickou zvědavost".

Křesťanské poselství spočívá ve zcela jiné rovině; nezískáváme jím v první řadě více, pokud jde o informace o budoucnosti. Křesťanské "více" spočívá v Boží odpovědi na otázku po s m y s l u lidského bytí a dějin. Toto křesťanské "více" teprve umožňuje fundovanou naději, že svět má budoucnost, že Bůh dovrší lidský život a lidské dějiny. Nejde tedy o nějakou "reportáž z budoucnosti", o nějaký přesný popis toho, co a jak to pře sně bude se světem nebo po naší smrti. Jde pouze o to vážně přijmout, že to, co se stalo v Kristu a s Kristem, znamená také budoucnost světa a lidského života.

Tak jediné je zdůvodněna důvěra, která sama sebe vidí skrytu v Bohu a proto hledí s plnou nadějí do budoucnosti.

2.12 Křesťanské poselství o dovršení; důvěra v budoucnost z víry v Krista.

Z víry v to, co se pro nás stalo v Kristu a skrze Krista, z té víry tedy žije víra i naděje v budoucnost. Tato budoucnostní důvěra křesťanů se dá charakterisovat asi takto; poněvadž Bůh povolává každého z nás a v Ježíši Kristu nám dal neodvolatelnou přípověď spásy, proto beznaděje nemůže být to poslední... nikoli nicota nebo zkáza, ale pouhé dovršení tohoto spasitelného činu.

To zdůrazňuje již Pavel: "Ten, který nešetřil vlastního Syna, ale vydal jej za nás za všechny, jak by nám s ním milostivě nedal všechno?" (Řím 8,32)

A Jan praví: "Hleďte, jak velikou lásku nám Otec dal, že se smíme nazývat dětmi Božími a jsme jimi. Proto nás svět nezná, že nepoznal jeho. Milovaní, nyní jsme dětmi Božími, čím budeme, není ještě zjevno. Ale nyní víme, že mu, až se zjeví, budeme podobní, poněvadž jej budeme vidět tak jak jest." (1 Jan 3,1..)

List k Židům zdůrazňuje; "když se... objevil Kristus jako velekněz budoucích hodnot, vešel vyšším a dokonalejším stánkem, ne udělaným rukama, to jest; nepocházejících z tohoto tvorstva, ani s krví kozlů a telat, ale s vlastní krví do Svatyně. Zjednal věčné vykoupění." (Žid 9,11)

Na základě víry v Kristovu někdejší událost a její účinnost můžeme my křesťané dát přítomnosti i budoucnosti speciální křesťanský výklad; přítomnost stojí pod vlivem a účinkem Kristovy smrti a zmrtvýchvstání, budoucnost je konečné dovršení toho, co se tenkrát stalo pro svět a pro lidi. Když písmo tuto událost (t.j. Kristovu) vykládá, smí víra chápat tyto výpovědi zároveň jako výpovědi o budoucnosti.

2.2 V ý z n a m K r i s t o v y u d á l o s t i j a k o p o h l e d n a u d á l o s t i d o v r š e n í .

2.21 Zvěst o dovršení; poselství v obraze a podobenství.

Nám křesťanům - jako jiným lidem - není možno předem vědět a znát tvářnost či události nejzazší budoucnosti a - v plném smyslu slova - jim "rozumět". Události, které uzavírají dějiny a vedou k dovršení, neleží samy uvnitř těchto prostoro-časových dějin, proto také nemohou být chápány pomocí představ převzatých z těchto prostoro-časových dějin.

Jestliže tedy křesťanská víra, týkající se konce času, neleží jednoduše na rovině sdělitelného vědění, je proto tato víra zcela nevyslovitelná a nemá? Může tedy křesťan pouze říkat, že toto dovršení jednou bude, ale nic nemůže říkat o tom co a čím toto dovršení bude? Jestliže se opravdu křesťanský výklad budoucnosti může orientovat podle Kristovy události, jestliže v Kristu opravdu dovršení tohoto světa začalo, pak se křesťanská víra může odvážit - způsobem sobě vlastním - výpovědi o této nejzazší budoucnosti. ovšemže si musí být vědoma toho, že její slova mohou být jen "obrazem a podobenstvím" té skutečnosti, která je zde vlastně míněna. konečná spása Boží je Božím tajemstvím.

Bezpochyby křesťanská eschatologie vícekrát, i když nepozorovaně, překročila tuto hranici. Mnohé, co bylo dříve předkládáno pod nikoliv šťastným názvem "poslední věci" (jako by zde opravdu se jednalo jednoduše o "věci", které je možno si představit) - musel posluchač v mnohých případech chápat jako informativní poučení (vysvětlení) o tom, co bude po naší smrti resp. na konci času. - Také eschatologické texty písmo, např. Mk 13 a ve Zjevení sv. Jana, které braly své obrazy o dovršení světa z představ své doby a ze svého obrazu světa, byly dlouho naivně, do písmene, chápány jako p o p i s průběhu událostí z dovršení času. - výtvarné umění staletí, které se snažilo svými prostředky uchopit křesť-

žanskou zvěst, mohlo být (a bylo také často také chybně chápáno). Obrazy tohoto umění se chápaly konkrétně a příliš věcně jako "obrazová reportáž z budoucna." Vzpomeňme na příliš názorová znázorňování nebe, pekla, posledního soudu a vzkříšení.

2.22 poselství o dovršení ve světle Kristovy události.

Správně viděna může být křesťanská eschatologie jen interpretací Kristovy události. Kdo chce chápat svou vlastní budoucnost a rozumět jí a rozumět budoucnosti světa ve víře, kdo se ptá víry po tom, co stojí za slovy "nebe" nebo "peklo", ten se bude ptát po Kristovu působení, po jeho smrti a vzkříšení... a u něho bude muset hledat odpověď.

I když dřívější eschatologie často tuto souvislost postrádala, přece rozhodující věroučné výpovědi církve mají své oprávněné místo v takovémto chápání Kristovy události.

2.23 Úloha:

Konečné události a dovršení spásy podle učení církve.

Dříve než si řekneme něco o tom, jak dnešní teologické myšlení se snaží chápat a vykládat smrt, soud a vzkříšení, prosíme, abyste se seznámili s dvěma texty z dějin věrouky. Především druhý z nich měl velký vliv na věroučné vědomí církve.

Z vyznání sněmu v Toledo r. 675 (Denz. 286-287): "pán... třetího dne vstal z hrobu. ... Opírajíce se o tento vzor naší Hlavy vyznáváme, že existuje opravdové vzkříšení těla všech zesnulých. Věříme, že vstaneme nikoliv v nějakém těle vzdušném (nebo bychom mohli říci "éterickém"/pozn.překl.) či v nějakém jiném, jak někteří o tom blouzní, ale v tomto, v kterém žijeme, trváme a se hýbáme. Tentýž náš pán a spasitel, když nám podal vzor tohoto svatého vzkříšení, vstoupil a vrátil se na pravici Otcovu, kterou - když máme na zřeteli jeho božství - nikdy neopustil. Sedí tedy po Otcově pravici a je očekáván na konci věků jako soudce všech živých i mrtvých. Odtud přijde se svatými..., aby konal soud, aby každému splatil podle toho, jak kdo jednal za života v těle, dobře nebo špatně... (2 Kor 5,10).

A druhý dokument; Benedikt XII; dokument, konstituce "Benedictus Deus" de visione dei beatifica et de novissimis, o oblažujícím patření na Boha a o posledních věcech. (29.1.1336, Denzinger, Enchiridion symbolorum č. 530) dnešní čtenář ať promine složitost větných period. (pozn.překl.) "Navždy apoštolskou autoritou definujeme; podle obecného božského určení duše všech těch svatých, kdož odešli z tohoto světa před utrpením našeho p. Ježíše Krista, jakož i svatých apoštolů, mučedníků, vyznavačů, panen a jiných věřících zesnulých, kteří přijali křest Kristův, v nichž není, co by potřebovalo očistění ve chvíli, kdy zesnuli, ani nebude zapotřebí až budou odcházet z tohoto světa, anebo až očistí po smrti, co bude třeba očistit, jakož i duše dětí Kristovým křtem znovuzrozených a křtu potřebných - když byly pokřtěny - a když před dosažením rozumu a jeho užívání zemřely - před znovupřijetím svých těl a před obecným soudem po nanebevstoupení našeho pána Ježíše Krista byly, jsou a budou v nebi, ... a po

utrpení a smrti Ježíše Krista viděly a vidí Boží podstatu bezprostředním patřením bez zprostředkování nějakého stvořeného objektu, ale tím, že Boží podstata se jim dá bezprostředně, jasně a otevřeně,.. že takto vidoucí budou požívat Boží podstatu (latin. slovo *perfrui* by se dalo přeložit i slovem "prožívat" - pozn. překl.) a z takového vidění a prožívání duše těch, kteří již odešli ze života, jsou vpravdě blažené a mají život a klid věčný, - a též duše těch, které potom odejdou, budou viděti tutéž Boží podstatu, ji prožívat před obecným soudem, vidění této Boží podstaty a její prožívání zruší úkony víry a naděje, pokud víra a naděje jsou teologické ctnosti,.. a takové intuitivní patření tváří v tvář a prožívání bez přerušování bude trvat a pokračovat až do konečného soudu a odtud až na věky... Definujeme mimo to, že podle Božího obecného určení duše těch, kteří odešli v aktuálním těžkém hříchu, hned po smrti sestupují do pekla..."

V originále čtete knihu: J. Neuner / H. Roos: *der Glaube der Kirche in der Kirche in den Urkunden der Lehrverkündigung*; č. 809-811, 818-822/

pokuste se odpovědět na otázky, které z toho všeho vyplývají:

1. Je zde vidět nějaká souvislost mezi Kristovou událostí a dovršením člověka? Jestliže ano, v jaké formě, jakým způsobem je tato souvislost vidět?
2. Jaký význam se přisuzuje smrti se zřetelem na konečný úděl člověka?
3. Jaké představy o soudu nad člověkem plynou z těchto textů?
4. Které další důležité představy o eschatologických událostech se zde nacházejí?
5. V čem obzvláště je viděno dovršení člověka?

2.24. Konečné události jako účinek Kristovy události. smrt jako umírání s Kristem.

Na pozadí těchto výpovědí bude nyní řeč o eschatologických událostech; o smrti, soudu a vzkříšení.

1. S M R T .

Kristus vzal vážně vtělení; je nám rovný až do nejzávažnějších důsledků naší bezmoci a potřeby spásy, až k smrti.

Čtete místo z listu k Filip. 2,6-8:

On totiž, ač božské přirozenosti, nepokládal za lup to, že je roven Bohu, nýbrž sám sebe zmařil, přijav přirozenost nevolníka tím, že se stal podobným lidem a ve svém zevnějšku byl shledán jako člověk. ponížil sám sebe, když se stal poslušným až k smrti a to k smrti na kříži...

Učinil tak ne pouze proto, aby všechno lidské spoluuskutečnil, ale nadto aby všechno toto zkoncentroval na sebe tím, že zástupně všecko to přijal a protrpěním katastrofy lidské smrti otevřel přístup do Boží plnosti života a do Boží plnosti smyslu.

-- a zjednav vykoupení věčné, vešel jednou pro vždy do velesvatyně -- ne s krví kozlů a telat, nýbrž s vlastní krví--

přes nejistotu, kterou nastávající smrt pro každého znamená, není smrt křesťana důkazem bezsmyslnosti všeho bytí, ale - chápáno s hlediská Kristovy smrti - je to událost, ve které se mění bezsmyslnost ve smysl, zoufalství v naději a pocit ztracenosti v důvěru spásy. poněvadž Kristus vzal na sebe úděl lidské smrti, mohou lidé vstoupit v jeho smrt, která - jakožto plné odevzdání se Otci - se stala cestou k životu a k slávě Otcově. Na tomto pozadí je člověku umožněno, aby právě ve smrti dovršil své následování Krista. právě tím, že ve smrti se stáváme "stejně podoby" s ním, můžeme se k němu přidružit i na cestě ven z katastrofy smrti.

"... jestliže jsme srostli s obrazem jeho smrti, srosteme též s jeho zmrtvýchvstáním." (Řím 6,5)

2. S O U D .

... soud jako rozhodnutí před tváří Kristovou...

Řecký výraz pro soud zní "krisis" - a má na mysli - v souhlase s naším výrazem "krise" - ne tak soudní sál, se soudcem, svědky, - rozsudkem, jako spíše moment rozhodnutí se: pro nebo proti Kristu. Soud není tedy v první řadě izolovaná událost z dovršení času, ale naopak: poslední soud je třeba chápat jako dovršení toho, co během lidských dějin padlo jako rozhodnutí pro Krista nebo proti Němu.

Nejzřetelnější je tento myšlenkový pochod vyjádřen v teologii Janova evangelia; soud se uskutečňuje už od okamžiku, kdy Otec posílá Syna na svět. Bůh ho však neposlal proto, aby soudil, ale aby byl s o u d e m; kdo v něho věří, není souzen, kdo nevěří, již je odsouzen. (Jan 3,16-18). Soud posledního času jen více ukáže a s nekonečnou platností projeví ono rozdělení, které se uskutečňuje v srdcích lidí už v přítomnosti (srv. Jan 5,25-30). právě smrt Kristova je znamením soudu, který se uskutečňuje skrze něho: "Nyní nastává soud nad tímto světem" (Jan 12,31).

v Kristově někdejší události se uskutečnil soud, rozhodnutí, které se stále naplňuje v přítomném běhu dějin a jako trvalý rozpor provází život člověka. při tom žádné lidské rozhodnutí v tomto životě nedosahuje plné jednoznačnosti; zůstává vždy něčím předběžným a stojí pod stálým rizikem ztroskotání. Člověk může ze svazku Boží milosti opět vypadnout, i když se té nosné milosti Boží svěruje - může a musí. teprve s koncem našeho života - resp. celých dějin - se stává toto rozhodnutí konečným a jednoznačným; pro a nebo proti Bohu.

Tak zv. "hypotéza rozhodnutí", kterou dnes zastávají mnozí teologové, obsahuje tento myšlenkový postup: "ve smrti se otevří-

rá možnost prvního plně osobního úkonu člověka; tak se smrt stává bytostně preferovaným "místem" uvědomění si sebe, svobody, setkání s Bohem, rozhodnutí o věčném osudu." (Ladislav Borous; *Mysterium Mortis*. Olten 1963, str.9). Toto chápání předpokládá, že člověk v samé smrti dosahuje nejvyšší svobody rozhodnutí a rozhodování; nikoli tedy v "pozorovatelné", empirické fázi umírání, která smrt ve vlastním slova smyslu předchází. Jestliže tomu tak skutečně je - pro což mohou být uvedeny důvody teologické a filosofické - pak by člověk teprve ve smrti - tedy ve výsledném shrnutí celého života a všech rozhodnutí v něm pojatých - učinil "celou věc" (záležitost), t.j. jeho rozhodnutí by teprve teď bylo zcela konečné.

3. VZKŘÍŠENÍ.

... vzkříšení jako podíl na životě Kristově.

Kristus vstal z mrtvých ne aby se vrátil do starého světa, ale aby jeho meze prorazil do nového rozměru, do světa Božího. (Srv. kurs 7/3.) právě to však neznamena jeho zatímní nepřítomnost, ale novou, oslavenou formu jeho přítomnosti. Syn Boží, který svým vtělením se stal s celým lidstvem jako jeho "prvorozený", jako "jeho hlava" (srv. Kol 1,15-20), proniká skrze katastrofu smrti do nového společenství s Bohem. A jako on skrze smrt po prvé v lidských dějinách přivedl lidský pozemský život do slávy definitivního spojení s Bohem, tak i my můžeme doufat, že rovněž nekůstaneme ve smrti, ale s Kristem najdeme cestu do Boží slávy, do "nebe", do dovršeného vykoupení lidstva a světa. vzkříšení Kristovo má tedy - jak i písmo dosvědčuje - universální význam; "Kristus vstal z mrtvých jako první ze zesnulých. Neboť, poněvadž smrt přišla skrze člověka, přišlo skrze člověka také vzkříšení z mrtvých. jako totiž v Adamovi všichni umírají, tak i v Kristu všichni budou oživeni." (1 Kor 15,20-22)

Neboť tedy nerozumíme jednoduše nějaké "nadpozemské" místo, které samo o sobě stále existovalo, na "které" máme všichni přijít, které však bylo zataraseno dosud trestajícím opatřením Božím a které spásitelským činem Kristovým bylo otevřeno; "nebe" je mnohem spíše nová možnost společenství Boha a člověka, daná vzkříšením Kristovým. pro své spojení se vzkříšeným můžeme vejít do slávy Boží, což znamená právě "blaženost", "nebe".

2.25 Spojení s Kristem - základ křesťanské naděje.

Kdo tedy chce vědět, co smí očekávat od budoucnosti, musí hledět zpět na Kristovu událost. Kdo chce získat podíl na této budoucnosti, musí se sjednotit se spásitelským činem Kristovým. Sjednocení ve spojení ve víře, ve svátostech, ve zvěstování Božího slova znamená společenství s přítomným, oslaveným Kristem dnes a umožňuje výhled plný naděje do dovršené budoucnosti - v

v blízkosti Boží.

2.3 K r i s t u s m e z í m i n u l o s t í a b u d o u c n o - s t í .

2.31 Mezi minulostí a budoucností postavení, abychom se osvědčili..

věta "naše budoucnost spočívá v minulosti" dokazuje svou nosnost; rozhodující událost světových dějin, která zároveň znamená rozhodující událost pro každého z nás, se udála v Ježíši Kristu. Nikoliv navzdory tomuto spojení s událostí v minulosti, ale právě pro toto spojení jsme "nasměrováni" na budoucnost. To proto, že Kristova událost sama byla nasměrována na budoucnost, protože v něm byla Boží budoucnost již otevřena k dokonání, k dovršení. Každý křesťan ve svém individuálním životě musí vrůst do této skutečnosti. A tak je křesťan, který stojí mezi minulostí a budoucností odkázán na přítomnost. Nynější hodina, dnešní víra a skutek zde a na tomto místě vyžadují vždy nové osvědčení se, ve kterém spojitost s někdejší událostí a naděje v dovršenou budoucnost se projevují stejně.

2.32 Mezi minulostí a budoucností; zmočení k důvěře.

proto si křesťanova víra nikdy nemůže zoufat nad přítomností. Nedoufat ve smysl života to by se rovnalo popření Kristovy události. "Ano" řečené k minulosti v Kristu, je současně "ano" řečené k smyslu k přítomnosti a k naději v budoucnost. v různých obrazech a obrazech vyjadřuje Nový zákon tento důvěryplný životní postoj:

"To jest, o čem je psáno; co oko nevidělo, ani ucho neslyšelo, co nevstoupilo do lidské mysli, to vše připravil Bůh těm, kteří ho milují. Nám to Bůh zjevil svým duchem, neboť duch prozkoumává všecko, i hlubiny Božství." (1 Kor 2,9...).

"Ale v tom ve všem zcela vítězíme skrze toho, jenž si nás zamiloval, .Jsem zajisté přesvědčen, že ani smrt, ani život, andělé ani mocnosti, přítomnost ani budoucnost, ani síly, výšiny ani hlubiny, ani žádný jiný tvor nebude nás moci odloučit od Boží lásky, která jest v Kristu Ježíši, našem pánu." (Řím 8,37-39).

"veleben budiž Bůh a Otec našeho pána Ježíše Krista, Otec milosrdenství a Bůh veškeré útěchy, který nás těší v naší veškeré tísní, abychom my také byli potěšeni od Boha. Neboť jak hojně jest utrpení Kristovo na nás přicházející, tak hojná jest naše útěcha skrze Krista. Jsme-li v tísní, děje se to pro vaši útěchu a spásu; dostává-li se nám útěchy, děje se to pro vaši útěchu ~~жизни~~ v trpělivosti, která jest působivější ve snášení týchž utrpení, jež i my trpíme. Máme o vás pevnou naději, poněvadž víme, že, jako jste účastni utrpení, tak jsme účastni také útěchy." (2 Kor 1,3-7).

Otázky po smyslu a cíli našeho života, po smyslu nemoci a utrpení, smrti a záhrobí, po smyslu trvání a udržení lidstva a

tím po nitrosvětovém utváření budoucnosti, všechny tyto otázky musí být viděny v rámci zásadního "Ano" které křesťan může vyslovit k světu a k životu, protože věří, že Bůh už předem toto "ANO" vyslovil v Ježíši Kristu.

2.4 D o v r š e n í s p á s y a l i d s k é p ř e d s t a - v y o č a s e .

2.41 Člověk je vázán na čas a prostor.

My lidé žijeme v prostoru a v čase a proto čerpáme své představy z tohoto prožitkového světa. Všecko, co prožíváme, se odehrává v dějinách a v časové posloupnosti, a proto všechno naše myšlení je odkázáno na tuto zkušenost.

přirozeně každý ví, že Bůh je jen tenkrát nekonečný, když není omezen ani časem ani prostorově. A přece musíme brát na pomoc stále a znova časové a prostorové představy, když chceme učinit názorným své myšlení o Bohu. Z tohoto hlediska je ospravedlněn i pokus znázornit to, co je naddějinné, v časové posloupnosti. K tomu ještě - podle křesťanského chápání spása není něco jen zcela naddějinného, ale působí v dějinách světa, aniž by přitom byla jednoduše záležitostí pouze tohoto světa. Také zde se ukazuje, že jsme ospravedlnění výpovědi víry o dovršení spásy znázorňovat a představovat v časové posloupnosti (následnosti).

2.42 Boží spása v protozo-časové představě.

Z hlediska těchto obou předpokladů pochopíme, že v rámci křesťanské víry o dovršení času se užívá mnohých představ časových; např. výrazy "poslední soud", "poslední den", představy o určité době očišťování ("v očišťování") a o pekelných trestech; myšlenka o mezi-stavu mezi smrtí a vzkříšením, o následnosti soudu privátního a obecného světového... Takové představy a vyjadřovací způsoby jsou oprávněné, setkáváme se s nimi aspoň částečně i v Novém zákoně,... jsou oprávněné, když nám v časových představách znázorňují naddčasové... Nesnesitelnými nebo falešnými se ukazují, když nejsou chápány jako obrazy, poukazující na konečnou, nyní ještě nepochopitelnou skutečnost, ale když jsou chápány jako pojmy, které tuto skutečnost plně vyjadřují.

Co říká Josef Ratzinger (nyní mnichov. arcibiskup Josef kardiál Ratzinger, pozn.překl.) k tématu "peklo", to by se mohlo říci i o jiných eschatologických tématech; "Není zde suspendován pouze náš pojem prostoru a času, ale celá forma našeho bytí je

systemem plánování budoucnosti v západní futurologii (srv. kurs 1/2.25). prožívané převraty přítomnosti vnucují i jednotlivci stále otázku: "kam to povede?"

3.12 Je budoucnost darem Božím nebo dílem lidí?

Nejprve je nutno vidět nitro-křesť. problém; vedle sebe stojí dvojí přesvědčení víry, které se zdá navzájem si odporovat; totiž;... přesvědčení, že spása, milost, příp. jejich dovršení v budoucnosti je třeba očekávat od Boha jako nadpřirozený dar... .. přesvědčení, že my křesťané neseme odpovědnost za svět, za pokrok, za vývoj lidstva...

Z toho, že stojí vedle sebe nebo proti sobě tyto dvě věty, by pro křesťana mohly vzniknout určité rozpaky;

budoucnost ve své dovršené podobě; je to Boží dar nebo dílo lidí? jaké místo má zaujmout naše pozemské snažení o budoucnost, jestliže dovršení je darem Božím? Co má co dělat nitrosvětské autonomní snažení o (vrcholné) zdokonalení s nadsvětským - přijatým dovršením?

v této souvislosti si vzpomínáme na někdejší požadavek zbožnosti; pohnout pozemským, milovat nebeské... Kdybychom při pohledu na takový postoj zbožnosti řekli, že dříve byli křesťané jednostranně obráceni k onomu druhému světu - při čirém popírání tohoto světa a nyní že je opět nebezpečí jednostranného příklonu k tomuto světu a k tomuto životu - a že řešení spočívá "v tom i v onom", pak bychom tím řekli něco sice správného, ale nic víc, než co jsme už věděli; oboje patří k našemu křesťanskému přesvědčení.

3.13 Je možný křesťanský příspěvek k utváření budoucnosti?

Ale existuje ještě druhý problém, plynoucí ze setkání křesťanství s moderními náboženskými návrhy budoucnosti. Myšleme na př. na toto;

- ... na víru v pokrok vědy a techniky;
- ... na materialistickou teorii, že hmota sama ze sebe se vyvíjí výš a výš...
- ... na materialistické přesvědčení, že budoucnost se dá beze zbytku utvářet člověkem...

Zástupcům všech těchto lidí a ideí je společné přesvědčení; nepotřebujeme žádného Boha, my sami tvoříme budoucnost.

Křesťanské víře tyto teorie, plány a návrhy kladou dvojvýzvu; ... jestliže - podle křesťanského chápání - dovršení je a bude darováno Bohem, může křesťanství pak ještě vůbec brát vážně svět a jeho problémy?

- ... jestliže se však křesťanství také cítí povoláno k utváření

světa, potřebujeme k tomu vůbec právé křesťanství? Nemůžeme nebo nemůže tato úloha právě tak dobře být splněna nenáboženskými systémy?

Také s jiné strany by bylo možno dělat otazník nad křesťanským chápáním budoucnosti a utváření světa; třeba z hlediska "etablovaných", dobře zabydlených v tomto světě; "jen ať všechno zůstane tak, jak je, pak můžeme být spokojeni..." Nebo s hlediska postoje, který nemůže nalézt smysl ani v utváření přítomnosti ani v budoucnosti, poněvadž všechno jsoucno - jak to vidíme v mnohých formách existencialismu - se bere jako něco, co má smysl. (Kurs 4/7.5). Doufat v naplnění a dovršení budoucnosti je pak zbytečné, nebezpečné, jestliže člověk je absolutně spokojen s přítomností. Naděje v budoucnost a v nějaké dovršení je protismyslné, neboť všechna existence je beze smyslu.

3.14 Křesťanský pohled do budoucnosti a dnešní návrhy ohledně budoucnosti, společné struktury.

Jestliže srovnáme biblicko-dějinné myšlení o spáse s nenáboženskými návrhy ohledně budoucnosti, vidíme důležité styčné body. pokusíme se to ukázat na třech hlediscích, společným oběma stranám.

1. Na obou stranách se odmítá statický obraz světa. To znamená na př. "ne" k nezměnitelnému kosmu Řeků; svět není žádný hotový systém, který bychom mohli pouze obdivovat a který by byl věčnou pravdou v předem stanovené harmonii. Čili; říká se na obou stranách "ano" k světu dynamickému, který je dějinně podmíněn a tedy pohyblivý a změnitelný.
2. Oboje chápání odmítá cyklickou představu času a tím i přesvědčení, že "nic nového pod sluncem", že všechno v koloběhu času se znovu a znovu vrací... Tím se vyslovuje souhlas s názorem, že budoucnost před námi leží lineárně, dějiny tedy nejsou pohybem uzavřeně v sobě kroužícím, ale cílově zaměřeny. (Kurs 12/2182 2.62).
3. V obou pohledech se odmítá představa druhého života jako něčeho, co stojí jednoduše "nad" těmito dějinami jako "nadřazeným, vrchní prostor", který ani neovlivňuje dějiny světa, ani těmito dějinami není ovlivňován. - Naopak, zde jako tam se očekává nějaké dovršení v nějaké formě. A přitom jsou obě strany přesvědčeny, že toto dovršení či "spása") v širokém slova smyslu ovšem) začala již nyní či že musí být již nyní uskutečňována, že se dovršení stane způsobem, který znamená něco nového, něco, co zde ještě nebylo.

V těchto třech hlediscích jsou jmenované světové názory zajedno; rozdíl, problém začíná teprve dále.

3.15 Otázka budoucnosti - otázka po křesťanské odpovědi.

Tváří v tvář tomu, jak si - do jisté míry - odpovídá biblicko-křesťanské chápání spásy a čistě nitrosvětské náčrty budoucnosti, stává se naše otázka tím naléhavější; jaké místo zaujímá naše pozemské přičiňování se o budoucnost, jestliže dovršení času je přece jen darem Božím? Nemusí vzhledem k tomu všechno naše pozemské počínání klesnout na stupeň úplné bezvýznamnosti? A co má společného budoucnost námi vytvořená s dovršením, jež daruje Bůh?

Odpověď na nitrokřesťanskou otázku znamená zároveň odpověď na otázku mimokřesťanské výzvy.

3.2 T r a d i č n í p o k u s y o ř e š e n í .

3.21 Boží dar a lidská činnost, problém v proměněném šase.

Náš problém není nový. Jenže dříve se kladl v jiné souvislosti a naléhal také v jiném směru na řešení.

Tak už prvotní církev se musela vyrovnávat s falešnými důsledky, jež se vyvozovaly z blízkého očekávání příchodu Kristova. 2. list k Sol. se obrací proti těm členům křesťanské církevní obce, kteří tváří v tvář čekanému blízkému dovršení nechtěli už pracovat, protože pozemskou činnost považovali za bezvýznamnou. V dobách církevních otců se musela církev bránit proti názoru, který milostiplně dovršení lidského života a světa připisoval jen lidským možnostem, jak to činil Pelagius (Kurs 9/2.32). později především ve středověku, se odehrával zápas o otázku, jak se k sobě navzájem mají milost Boží a svobodné lidské jednání, jak člověk může ve světě svobodně jednat, jestliže přece je zcela závislý na milosti Boží... (Kurs 9/2.33 a 2.34).

K tomu všemu se přidává až do naší doby starý problém asketiky: přisvědčování světu či odpírání, - stavět se ke světu kladně či záporně?

3.22 Dvě důležité představy:

V katolickém myšlení, tak jako v informační teologii konstatujeme pokusy o řešení problému, jak lidské jednání na tomto světě může být velkého významu, i když spása přichází od pána.

... Lidské jednání jako zásluha pro druhý život (pro věčnost).

1. v katolickém myšlení byla velmi rozšířena představa, že po-smrtný život přináší člověka od Boha odplatu za jeho pozemské skutky... Čím bohatší je tedy pozemský život na "dobré skutky", tím větší je odměna na onom světě.

Tímto řešením je - zdá se - výše jmenovaný rozpor překonán. Ale jen na první pohled. Neboť jednak by byla taková odplata,

kdyby Bůh byl nucen vyúčtovat pozemské skutky ne už právě milostiplným darem, ale zásluhou, získanou lidskými výkony. Víra ve vykoupení Kristem by prakticky byla nahrazena spravedlností z vlastních skutků a sebevykoupením;

s druhé strany by však při takovémhle uvažování o odplatě pozemská činnost měla význam jen jakéhosi "cvičení", které samo o sobě je bezcenné, pro získání odměny věčné však nevyhnutelné. pozemská činnost by ztratila svůj vlastní smysl a byla by nasměrována pouze na odplatu.

Sisyfova práce, beze smyslu, která neměla a nemohla mít úspěch, by mohla plnit tutéž funkci, když by jen aspoň byla konána s úmyslem Bohu se líbit.

Byl by zde sice důvod pro význam nitrosvětské činnosti, ale ne pro nutnost nitrosvětské snahy o pokrok. poněvadž by svět takto - v základě aspoň - zůstal bez hlubšího smyslu, nepotřeboval by jednou vstoupit do dovršení, ale mohl by jako přebytečný pak být ponechán zničení, anulování. Takže bychom svět vlastně nebrali ~~zájmu~~ doopravdy.

2. ... lidský úspěch jako "znamení vyvolení k věčné spáse".

proti zmíněné spravedlnosti ze skutků, za které musí být Bohem "zapláceno", se obraceli všichni reformátoři (Luther, Kalvín aj.). viděli v tom narušení křesťanství, poněvadž Boží spása by nebyla darem, milostí... zatímco teologie vycházející od Luthera považovala vědi tohoto světa za bez významné, ba škodlivé pro věčnou spásu, šel reformátor Jan Kalvín (1509-1564) jinou cestou. Člověk je podle Kalvína absolutně předurčen. otázka jeho spásy nebo zavržení je už předem rozhodnuta. To buď za pozemského života - přání vidět, ke které skupině vlastně patří; k vyvoleným, či k zavrženým. pozemský úspěch v počínání na tomto světě se dá chápat jako důsledek (či znamení) Božího vyvolení a může poskytnout podle Kalvína - touženou znalost a "informaci". pozemský úspěch je důsledek milosti a proto důkazem vyvolení.

Zde se tedy nejvíc věří, že spása je milostiplný dar, ale i nitrosvětská činnost a pozemská snaha o pokrok dostává svůj význam, ovšem nikoliv samoučelně, nýbrž jako znamení Božího vyvolení. staré základní schéma, že konec konců svět nemá cenu a že proto brzy by měl být vystřídán Boží spásou, to tedy ani kalvinismus nepřekonává.

3.3 Nové pokusy theologického chápání.

Dnešní theologické myšlení se snaží o taková řešení, která by byla pravá svědectví písma, v nichž je plno napětí. Podle písma přijde konečná spása jediné od Boha. Tím jak se zdá, ztrácí význam všechno lidské snažení v tomto světě a pro tento svět. Ale také lidskému jednání se přiznává kladný a důležitý význam pro spásu. Dnešní pokusy jdou na problém různými směry; Buďto nechávají Boží dovršující spasitelné působení a lidskou činnost, tvořící budoucnost, probíhat směrem spíše vedle sebe bez vzájemného vztahu (3.31), - nebo se pokoušejí oboje spolu ztotožnit (3.32), nebo se domnívají, že zdánlivá neslučitelnost obou stránek svědectví písma spočívá vlastně v nedosta- tečnosti či neschopnosti lidského myšlení (3.33).

3.31 Boží dovršení spásy - a lidská snaha - oddělené roviny..

Mnozí theologové vidí svět techniky a svět víry jako dvě oddělené roviny. V tom případě by snaha o pokrok na tomto svě- tě - a naděje v milostiplné dovršení Bohem nemohly mít žádný vzájemný vztah a souhru. Oboje se musí ukazovat smysluplným jen ze sebe; a oboje má své místo v životě člověka, neboť jed- no náleží do sféry vědění a síly (ta světská snaha o pokrok), druhá do sféry víry a naděje.

Katolický teolog Josef Ratzinger (mnich. arcib. J. kard. Ratzin- ger) se klání, jak se zdá, k této posici; "prozatím můžeme ří- ci, že víra má na mysli docela jinou rovinu, než je rovina lid- ské síly a práce-schopnosti. Víra je v podstatě svěřením se (od- dání se) tomu, co je ne-zapříčiněné, a ne-udělatelné, co však naše konání n e s e a umožňuje. (pozn. překl... jako Ur- grund, prazáklad všeho, příčina všech příčin, ovšem příčina transcendentní... atd.) To však dále znamená, že víra na rovině toho vědění, které říká, jak s čím nakládat a manipulovat, se nemůže vyskytnout a že každý pokus na této lidské rovině "po- ložit ji (víru) na stůl", ohtít ji dokazovat ve smyslu manipu- lovatelného vědění musí nutně ztroskotat." (J. Ratzinger, Úvod do křesťanství, 6. vyd. r. 1968, str. 44)

Víra, která očekává dovršení světa Bohem, není sama prost- ředkem ke změně světa, i když otázky po změně světa mohou do ní dostat plodné podněty, - ale je to říše vlastního řádu. Víra nedává konkrétní výklad o tom, j a k je třeba svět měnit a dále rozvíjet. Víra má spíše konat službu "ke střízlivosti", má klást otázky před stále opakované tvrzení o nekonečných možnostech vě- dění a činnosti.

Techniku a pokrok... má charakterizovat jako právě jen j e d - n u stránku lidského bytí. Zdá se, že oddělení těchto rovin je

schůdná a důsledná cesta. Ovšem zůstává jakýsi pocit nevyrovnání a stísněnosti; jednak proto, že my lidé toužíme problémy života nenechávat jen tak jednoduše stát vedle sebe. A proto, že skutečnost, ke které se vztahuje víra, a skutečnost, ke které je zaměřeno lidské vědění a konání, neznamenají každá (proti té druhé) uzavřený obor, ale jsou otevřeny k sobě navzájem.

3.32 Boží dovršení spásy a lidské snažení - navzájem se pronikající skutečnosti.

Obtíž, kterou s sebou nese odtržení obou oborů, dává chápat opačný pokus; obě sféry ztotožnit. Z různých koncepcí zdůrazňujeme tři;

"Růst kosmického Krista ve vývoji světa".

1. Jezuita Teilhard de Chardin (1881-1955).

Jako přírodovědec a teolog prožíval napětí mezi vírou ve spásu a lidskými snahami o pokrok pronikající všude. Tento rozpor prožíval více než jiní. To dalo podnět k jeho nástinu. Nacházejí se v něm dvě rozdílné představy o přiřazení božského a lidsky-vývojového dovršení světa. Jedna představa si bere na pomoc obraz délkových stupňů našeho globu, které se na pólu sbíhají; obě linie (Boží - a lidské jednání) běží nejprve vedle sebe a zároveň směrem k sobě, aby se při dovršení sešly. -- Teprve druhá představa však přináší vlastní ztotožnění; kosmické dění a spasitelné dění splývají... Aby to vysvětlil, sahá Teilhard de Chardin k myšlenkám, které mají základ v Novém zákoně; Kristus jako Hlava nejen celého lidstva, ale jako Hlava celého stvoření, "buduje své tělo", až "všechno naplní vším". (Ef 1,25). Pozrávání a výstavba světa je podle Teilharda zároveň, ba podstatně výstavba Kristova těla.

Kosmický Kristus vrůstá stále více do světa, aby si všechno připodobnil; stvoření vrůstá do kosmického Krista, aby v něm dosáhlo dovršení. Celý svět se chce shromáždit do Boholidského Kristova tajemství; a my lidé svou pozemskou činností k tomu přinášíme materiál. - v tomto pohledu je tedy zvláště dobře možno "lásku k Bohu a zdravou lásku ke světu spojit, smířit a dosáhnout plodné syntézy." (T. de Chardin, Ělověk v kosmu, str. 336, němec. vyd. 1965).

2. Boží spasitelná jednání ve snaze o zlidštění.

Evangelický sociální etik Dietrich von Oppen (nar. 1912):
ve svém díle "Das personale Zeitalter" (Osobní věk, nebo Osobnostní věk) - vyšlo 1960 - vidí D.v. Oppen dějiny jako cestu pokračujícího zosobňování.

Pokrok lidstva se podle toho projevuje nikoliv přednostně ve vymoženostech techniky, a letech do vesmíru a v jaderné fyzice, ale především v rostoucím zlidšťování. Sociální pomoc pro staré, pro nemocné lidi, zavržení války, odstranění mučení a trestu smrti, to jsou milníky této cesty.

Společenská stránka této cesty je vývoj od zapřažení lidstva do tuhých institučních forem k pohyblivým a svobodnějším formám řádu.

Tou mírou, jakou si člověk uvědomuje sám sebe jako jedinec, se mu instituce stává tíživým poutem, z kterého se snaží osvobodit do lidštější formy společenství.

Osobnost osvobozená z instituce však potřebuje, aby neupadla do smrtelné izolace, nové začlenění do obecnosti, do celku, které v. Oppen charakterizuje jako "osobní odpovědnost". Dříve byla instituce, ve které člověk žil, se svým zákonodárstvím nositelkou odpovědnosti, nyní spadá tato úloha na osobnost. Tato odpovědnost, jejímž prostřednictvím je spojeno já - jednotlivce a celá společnost lidská, prokazuje se ve svém osobním jádru jako mezilidská láska, neboť láska je nejvyšší a nejvlastnější způsob, v němž člověk nachází druhého člověka a tím sám sebe.

pokračující zlidštění však není nutně důsledek dějinných vývojových proudů, neboť ona osobní odpovědnost je v ý z v o u k člověku a zároveň člověka převyšuje; viděno nitrodějinně zůstává proto jeho čistě nitrodějinné lidské jednání nedosažitelné, je vlastním cílem spasitelného jednání Božího; to, co je docela jinačí na spasitelném činu Božím, proniká do dějin a bere na sebe nitrodějinnou tendenci k zosobnění. Od vtělení Krista a z hlediska vtělení Krista, které už uvolňuje výhled též na jeho opětovný příchod, je pohled lidstva obrácen na cíl naddějinný; teprve proniknutí zjevení v Kristu umožňuje naději na eschatologické vyplnění. v tomto novém silovém poli Bohem přijatého lidství je schopen jednatlivec spolupracovat nově na dovršení onoho lidství a zlidštění. (Dietrich von Oppen, Das personale Zeitzeitalter, Stuttgart, 1960).

... nitrosvětské snažení ohledně budoucnosti jako výraz křesťanského poselství o dovršení.

3. druhý vatikánský koncil:

v dogmatické konstituci O Církvi (č.35) stojí: "Oni (totiž, laici) se ukáží být syny zaslíbení, jestliže pevně vykupuji ve víře a v naději přítomný okamžik a trpělivě očekávají budoucí vznešenost. Tuto naději ať však neskrývají v nitru srdce, ale ať ji vyjadřují také trvalou změnou k lepšímu, strukturami života ve světě a bojem "proti vládám světa této temnoty, proti duchům zla" (Ef 6,12).

I když tato krátká poznámka přináší také nové otázky, zdá se, že obsahuje hlavně 3 myšlenky:

- větší naděje, která je křesťanům vlastní, realizuje se ne pouze v nitru srdce, ale v celém způsobu života, tj.: nitrosvětové usilování o budoucnost není sice dovršení samo, ale je to přece dějinné vyzařování, časový důsledek křesťanské naděje v onen druhý život.
- takové nitrosvětové usilování o lepší budoucnost patří zároveň k prorocké úloze křesťana. Jeho jednání se stává radostnou zvěstí světa tím, že jeho usilování o budoucnost povzbuzuje také druhé, aby odvážně šli cestou z přítomnosti k budoucnosti...
- naděje křesťanů v definitivní dovršení chrání před tím, abychom nitrosvětové usilování o budoucnost nenechali ustrnout tak, že bychom některé vývojové stadium považovali za dovršení; neboť křesťanská naděje ukazuje jasně, že každé vývojové stadium světa je prozatímní a odkazuje vždy znovu do větší budoucnosti. (Kurs 9/3.33).

3.33 Boží dovršení spásy a lidská snaha o budoucnost - v myšlení odděleny - spojeny v Bohu.

Dosavad jsme se seznámili s koncepcí, ve které od Boha přicházející dovršení a od člověka přicházející činné utváření budoucnosti jsou viděny na dvou rozdílných rovinách, které vlastně nemají nic společného. Seznámili jsme se také s koncepcí, ve které obě tyto roviny jsou více méně identifikovány.

Nyní by bylo ještě třeba jmenovat pokus, který nejde ani jednou ani druhou cestou, ale rozdělení obou oblastí převádí na omezenost lidské poznávací schopnosti; my si dovedeme obě představy o budoucnosti myslet jen jako od sebe oddělené, můžeme být však ve víře přesvědčení, že obě konečně spadají v jedno; pouze

ono "j a k" tohoto přiřazení uniká našemu poznání. My prožíváme oba obory tedy jen proto jako oddělené, poněvadž celý vztah mezi oběma je nám nepřístupný.

v detailu se pokoušíme o vysvětlení takto: ve svém Synu, v Bohočlověku Ježíši Kristu vyslovuje Bůh své definitivní "ano" vůči světu, když v tajemství vtělení tento svět navždy přijímá. přitom však platí: "Když Bůh něco přijímá, nečiní tomu násilí, nevsává to jednoduše do sebe. (Johann Baptist Metz, K teologii světa, Mohuť 1968, str.23). Bůh ponechává svět v jeho rozdílném bytí, a jeho svéráznosti. svět zůstává světem. Bůh činí tvora svobodným v tom, co je tvorou osobité a vlastní, on působí, že se tvorové teprve vlastně stávají tím, čím jsou. Jestliže však svět se stává skrze Kristovu událost tím, čím vlastně je, pak se dostává nikoliv do prázdnoty vzdálené od Boha, ale do prohloubené příslušnosti k Bohu. svět pokřesťanit, znamená tedy podle tohoto chápání jej "p o s v ě t ě t i t", t.j. vzít ho vážně v jeho řádech a možnostech, v jeho autonomnosti. To je naše dějinná úloha jakožto věřících. Bohu samému, jakožto nemani-pulovatelnému tajemství, přísluší být ohniskem jednoty obou linií, jednoty víry a světa; jednoty, kterou my v tomto čase ani úplně nevidíme, ani ji sami neprovedeme, ale v kterou můžeme věřit a doufat.

3.34 úlohy.

1. vzpomeňme si ještě jednou, jaké jsou typické pokusy o řešení napětí mezi spasitelným dovršením, darevaným pánem, - a mezi lidským snažením o budoucnost; které to byly pokusy v minulosti a které jsou v přítomnosti. Napište, jaké jsou přednosti a nedostatky těchto pokusů o řešení.
2. čtěte "pastorální konstituci o církvi v dnešním světě", čís. 38 a 39.
 - a) jakým způsobem se v tomto dokumentu spojuje lidská činnost se spasitelskou činností Kristovou?
 - b) které představy o dovršení světa nacházíme v tomto textu?
 - c) co říká text o nutnosti a o smyslu lidské "péče o utváření této země?"

3.4 Křesťanovo jednání před Božím tajemstvím.

výsledek těchto úvah zůstává - zdá se na první pohled - neuspokojiví, neboť žádný z nabízených pokusů nemůže uchopit a rozřešit celý problém. I když po těchto pokusech je a bude možno nacházet hlubší řešení, protože otázku o budoucnosti a spasitelném dovršení nebude nikdy možno převést na jednoduchou formuli. Tato otázka vede do Božího tajemství a proto bude vždycky možno blížit se řešení pouze výpovědmi, plnými napětí.

přesto (a právě proto) je možno být křesťanem. předpokládá to být připraven nést i nerozřešené problémy, aniž bychom je stírali nebo násilně uváděli v soulad. Vyžaduje to přesvědčení, že i neřešitelné problémy nacházejí jednotu ve smysluplné souvislosti, která leží dále, nad námi, totiž v tajemství Božím... protože toto tajemství Boží není zcela "na onom břehu" a není zcela nepřístupné, nýbrž se v Kristu-člověku láskyplně darovalo, může křesťan již nyní, v průběhu dějin, žít plně z tohoto tajemství ve víře a lásce. A tak je si vědom, při všem existujícím napětí lidského konání, jež je řízené směrem k budoucnosti - že je nesen spásným působením Božím, jež koná všechno. A obráceně, všechno konání člověka, vycházející z víry, naděje a lásky je přijímáno do Božího dovršování světa.